

АНАЛІЗ РИНКУ ШОКОЛАДНИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ

ANALYSIS OF THE MARKET OF CHOCOLATE PRODUCTS IN UKRAINE

УДК 663.918.5(477)(045)

Лобачева І.Ф.

к.п.н., доцент кафедри обліку та оподаткування

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Беженар Ю.Є.

студентка

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглянуто тенденції розвитку ринку шоколадних виробів в Україні. Досліджено динаміку обсягів виробництва шоколадної продукції України протягом 2015–2017 рр., зміну попиту на шоколадні вироби, з'ясовано причини спаду виробництва шоколаду та шоколадних виробів. Розглянуто основні українські виробники шоколаду та їх місце у світовому рейтингу протягом 2016–2017 рр. Оцінено основні показники діяльності найкрупніших виробників шоколаду, виявлено, що їх більшість скоротила обсяги виробництва шоколадної продукції. Аналіз експортно-імпортних операцій показав переорієнтацію ринку шоколадних виробів останніми роками.

Ключові слова: шоколадний ринок, обсяг виробництва, попит, українські виробники, світовий рейтинг "Top 100 Candy Companies", експорт, імпорт.

В статье рассмотрены тенденции развития рынка шоколадных изделий в Украине. Исследованы динамика объемов производства шоколадной продукции Украины в течение 2015–2017 гг., изменение спроса на шоколадные изделия, выяснены причины спада производства шоколада и шоколадных изделий. Рассмотрены основные украинские производители шоколада и их место в мировом рейтинге в течение 2016–2017 гг.

Оценены основные показатели деятельности крупнейших производителей шоколада, выявлено, что большинство из них сократило объемы производства шоколадной продукции. Анализ экспортно-импортных операций показал переориентацию рынка шоколадных изделий в последние годы.

Ключевые слова: шоколадный рынок, объем производства, спрос, украинские производители, мировой рейтинг "Top 100 Candy Companies", экспорт, импорт.

The article considers trends of the market for chocolate products in Ukraine. A study of the dynamics of the production of chocolate in Ukraine during the period 2015–2017 is investigated, the changes in demand for chocolate products were detected and the reasons for the decline in production of chocolate and chocolate products have been clarified. The main Ukrainian producers of chocolate products and their place in the world rating for 2016–2017 are considered. The main indicators of activity of the largest producers of chocolate were estimated and it was found that most of them reduced the production of chocolate products. The analysis of export-import operations showed a reorientation of the market for chocolate products in recent years.

Key words: chocolate market, volume of production, demand, Ukrainian producers, world rating "Top 100 Candy Companies", export, import.

Постановка проблеми. Шоколад – це дуже популярний і затребуваний продукт як в Україні, так і в усьому світі. Він користується попитом навіть за часів економічного спаду. Однак сьогодні спостерігається падіння місткості ринку шоколаду в Україні, обумовлене скороченням обсягів виробництва та експорту продукції. Ця тенденція пов'язана з низкою негативних економічних та політичних чинників в країні, а також із закриттям експортних ринків країн Митного Союзу, який є основним споживачем українського шоколаду.

Загалом ринок шоколаду є важливою складовою ринку кондитерських виробів України, адже основні позиції на ньому займають саме вітчизняні виробники шоколаду. При цьому високий рівень конкуренції місцевих виробників забезпечує не тільки якість та смакові характеристики виробленого шоколаду, але й дає змогу підтримувати досить стабільний рівень цін на нього. Нині ринок шоколаду України є привабливим не тільки для вітчизняних виробників, але й для іноземних інвесторів [1].

Отже, ця тема є досить актуальною сьогодні, адже майже кожен полюбить та купує ці ласощі. Дослідження ринку, обсягів виробництва, експорту та імпорту цієї продукції є дуже важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню тенденцій українського ринку кондитерських виробів, зокрема ринку шоколаду, при-

святили свої праці такі науковці, як О. Галушко, А. Гагаріна, О. Мозгова, С. Заболотний, І. Лазебна. Історію винаходу шоколаду досліджував І. Сирохман, а його споживчі властивості висвітлив Н. Офлієнко.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне й практичне дослідження ринку шоколадних виробів, що представлені на ринку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з найбільш перспективних сегментів світового кондитерського ринку є шоколадний. Однак з огляду на низький рівень доходів населення споживання шоколаду в Україні істотно відстає від розвинених країн ЄС та Північної Америки. Історія винаходу шоколаду сягає приблизно I тис. років до нашої ери. Тоді він був виключно напоєм та вживався у холодному вигляді: обсмажені какао-боби, що самі по собі мають гіркий смак, змішувалися з водою, а потім у цю суміш додавався перець чилі [2, с. 137–138].

Сьогодні плитка шоколаду – це звичний продовольчий товар, що вражає асортиментом, винаходами дизайну та смаковими властивостями. Це не дивно, адже, за статистикою, 73% українців є постійними споживачами шоколаду. Шоколад є джерелом енергії. Жири та цукор, яких багато в шоколаді є основними постачальниками енергії для організму. Магній та калій, що містяться в ньому, необхідні для нормальної роботи м'язів та

нервової системи, тому шоколад корисний дітям, а також тим, хто займається спортом.

Існує також думка про те, що какао поліпшує роботу імунної системи. У лікувальних цілях краще використовувати лише високоякісні сорти гіркого шоколаду. Також шоколад вживають для поліпшення настрою. Саме цей продукт займає третину ринку кондитерського виробництва України [3, с. 299].

Шоколад і шоколадні вироби завжди користувалися популярністю серед населення України. За популярністю серед кондитерських виробів шоколад посідає друге місце, поступаючись тільки борошняним виробам. Однак український шоколадний ринок залишається нестабільним та постійно змінюється. На ринку України існують декілька крупних виробників шоколадної продукції.

1) «ROSHEN». Кондитерська корпорація входить до складу групи «Укрпромінвест» та існує з 1996 р. Один з найбільших виробників кондитерських виробів в Україні та Східній Європі. У рейтингу «Global Top 100 Candy Companies – 2017» вона увійшла до ТОП-30 кращих виробників кондитерської продукції, посівши 24 місце. Фабрики компанії розташовані в Україні (Київська, Кременчуцька, Вінницькі фабрики), Литві (Клайпедська фабрика), Угорщині (Bonbonetti Choco Kft) та Росії (Липецька кондитерська фабрика).

2) «ABK». Компанія була заснована у 1991 р. для поставок какао-продуктів на кондитерські фабрики. Потім вона почала виробляти солодоці. Сьогодні вона входить до складу 20 найбільших компаній світу. У рейтингу «Global Top 100 Candy Companies – 2017» посідає 67 місце. До складу корпорації «ABK» входять Луганська кондитерська фабрика, Мукачівська кондитерська фабрика, Дніпропетровська кондитерська фабрика, ТОВ «Бджола: виробництво глазури».

3) «Konti». Компанія була заснована в 1997 р. та входить до трійки лідерів галузі. До складу компанії входить сучасна Костянтинівська кондитерська фабрика та логістичний центр класу «А» в місті Дніпрі. У рейтингу «Global Top 100 Candy Companies» «Konti» посідає 43 місце.

4) «Світоч». Львівська кондитерська фабрика, історія якої розпочалася в 1962 р. Тоді 3 конди-

терські фабрики об'єдналися в одну під назвою «Червона троянда». У тому ж році назву змінили на «Світоч». Контрольний пакет акцій належить корпорації «Nestle». У 1998 р. компанія увійшла до складу «Nestlé S.A.». На українському ринку популярністю користується плитковий шоколад і цукерки на вагу бренду [4].

На вітчизняному ринку виробників шоколаду та шоколадних виробів в трійку лідерів входять корпорація «ROSHEN» (29%), «ABK» (18%) і «KONTI» (16%) (табл. 1). Інші виробники, а саме «Світоч» (господарем є швейцарська «Nestle»), «ЖЛ», «Монделіс Україна», «Бісквіт-шоколад», утримують по 5–6% ринку.

До щорічного світового рейтингу «Top 100 Candy Companies» у 2017 р. увійшли такі українські кондитерські корпорації, як «Roshen», «Konti Group», «ABK». Щоправда, усі вони трохи опустилися в рейтингу порівняно з минулим роком.

Перше місце в топ-100 посіла американська корпорація «Mars Inc.». Її чистий обсяг продажів, згідно з оцінками укладників рейтингу, сягає 18 млрд дол. на рік. Компанія володіє 52 фабриками в усьому світі, де працюють 34 тисячі робітників.

Серед українських виробників найпотужнішим визнали «Roshen», який належить президенту Петру Порошенку. Корпорація за рік опустилася з 22 на 24 місце. Проте чистий прибуток залишився незмінним, склавши 800 млн. дол. «Roshen» належить вісім фабрик, де працюють 10 тисяч осіб.

«Konti Group», що належить екс-регіоналу Борису Колеснікову, посунулася у рейтингу на п'ять позицій, посівши 43 місце. Чистий прибуток становить 469 млн. дол., що на 1% менше за торішній показник. У компанії є п'ять заводів, де працює майже 3,8 тисячі людей.

«ABK» бізнесмена Володимира Авраменка посіла 67 місце (торік було 62). Чистий прибуток у 275 млн. дол. компанії забезпечили 3,5 тисячі працівників трьох заводів [5].

Досліджуючи ринок шоколаду в Україні, вважаємо доцільним провести аналіз діяльності саме цих виробників. Динаміка основних показників діяльності цих підприємств протягом 2014–2017 рр. представлена в табл. 2.

Таблиця 1

Українські виробники у світовому рейтингу протягом 2016–2017 рр.

Показники	2016 р.			2017 р.		
	«Roshen»	«ABK»	«Konti»	«Roshen»	«ABK»	«Konti»
Чистий обсяг продажів, млн. дол.	800	269	473	800	275	469
Кількість працівників, ос.	10 000	2 300	8 097	10 000	3 500	3 792
Кількість фабрик	8	3	5	8	3	5
Місце у світовому рейтингу «Top 100 Candy Companies»	22	62	38	24	67	43

Джерело: побудовано за даними джерела [5]

Таблиця 2

**Динаміка основних показників діяльності виробників шоколаду України
протягом 2014–2017 рр., тис. грн.**

Назва підприємства	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)			Чистий прибуток/збиток		
	2014 р.	2017 р.	відхилення	2014 р.	2017 р.	відхилення
Roshen	294 354	259 205	-35 152	34 816	2 768	-32 048
Konti	2 616 316	1 025 481	-1 590 835	711 684	(92 449)	-804 133
ABK	2 767 298	–	–	(1 122 925)	(133 325)	(985 600)
Світоч	1 352 505	2 300 601	948 096	22	109 082	109 060

Джерело: побудовано за даними джерела [6]

Таблиця 3

**Зміна обсягів виробництва шоколадної продукції підприємств України
протягом 2015–2017 рр., т**

Назва підприємства	Роки			Відхилення 2017 р. від 2015 р. +/-
	2015	2016	2017	
Roshen	55 753	51 714	48 580	-7 173
ABK	68 860	38 902	44 222	-24 638
Світоч	12 105	9 451	9 321	-2 784

Джерело: побудовано за даними джерела [7]

З даних табл. 2 можна зробити висновок про погіршення фінансових результатів діяльності підприємства протягом 2014–2017 рр. «Конті» та «ABK» у 2017 р. понесли збиток в сумі 92 449 грн. та 133 325 грн. відповідно. Протягом цих років на підприємстві “Roshen” зменшився чистий дохід, що є наслідком зменшення чистого прибутку на 32 048 грн. Погіршення діяльності більшості підприємств у країні є наслідком нестабільного економічного та політичного середовища.

Також можна спостерігати тенденцію до спаду попиту на шоколадну продукцію. Це може бути наслідком того, що великі гравці втратили свої підприємства на сході країни, а також знизилась купівельна спроможність населення й попит на солодке. На думку генерального директора кондитерської корпорації “ROSHEN” В’ячеслава Москалевського, попит на шоколадну продукцію падає із середини 2013 р. Тоді було вироблено 328 тис. т шоколаду й продуктів, що містять какао, що на 2,7% менше, ніж у 2012 р. Вже у 2014 р. шоколадної продукції було вироблено 230 тис. т. Це на 29,7% менше, ніж у 2013 р. У 2015 р. виробництво шоколаду скоротилось на 21% порівняно з 2014 р. Всього було виготовлено 182 тис. т шоколадної продукції.

У 2016 р. виробництво шоколаду продовжувало падати. Хоча бували місяці, коли відбувалося зростання виробництва. Наприклад, у серпні 2016 р. виробництво шоколаду зросло на 9,7% порівняно із серпнем 2015 р. Всього в серпні було виготовлено 15,1 тис. т. Однак вже у вересні 2016 р. цифри знову впали. За місяць було вироблено 17 тис. т шоколаду, що на 0,4%

менше, ніж у вересні 2015 р. За січень-вересень 2016 р. виготовлено 113 тис. т шоколадної продукції. Це на 5,7% менше, ніж в аналогічний період 2015 р. [4].

Безпосередньо таке падіння обсягів виробництва можна зобразити на прикладі досліджуваних підприємств (табл. 3).

За поданою в табл. 3 інформацією наочно зобразимо динаміку зміни обсягів виробництва шоколадних виробів цих підприємств протягом 2015–2017 рр. (рис. 1).

Причинами спаду виробництва шоколаду стали:

- девальвація гривні;
- зниження купівельних можливостей населення;
- закриття російського ринку;
- зростання цін на какао-боби й цукор.

Неабияку роль в дослідженні шоколадного ринку відіграють експорт та імпорт цієї продукції.

Згідно з даними Державної служби статистики Україна експортувала шоколадних виробів за вісім місяців 2018 р. на \$101 мільйонів. Проте за досліджуваний період з 2013 по 2016 рр. спостерігалось зниження об’ємів експорту українських солодоців майже на 31%, коли він склав 281,4 тис. т. У 2016 р. значно посилилась тенденція до скорочення експорту українського шоколаду. У 2015 р. вивезено шоколадної продукції на суму 158,9 млн. дол. За січень-вересень 2016 р. Україна експортувала шоколаду на 88 млн. 595 тис. дол., що означає істотний спад.

Найбільше шоколадної продукції було спрямовано в Казахстан (на суму 16,7 млн. дол.), Грузію (6,7 млн. дол.), Білорусь (6,3 млн. дол.) [4].

Серед причин зниження експорту слід назвати не лише зменшення споживання та закриття деяких підприємств, але й зниження експорту до Росії, яка була основним ринком збуту. Закриття російського ринку значно знизило експортні можливості України. Поки не будуть налагоджені нові ринки збуту, вироблену шоколадну продукцію буде нікуди дівати. У 2015 р. ЄС заборонив Україні експорт кондитерської продукції з горіхами. З 2016 р. цю заборону зняли, що дало змогу експортувати більше шоколаду й цукерок.

Головні споживачі українського шоколаду протягом 2017 р. зображені на рис. 2.

Лідерами серед споживачів українського шоколаду та шоколадних виробів у 2016 р. були Казахстан (9,9 тис. т), Грузія (5,4 тис. т), Молдова (4,6 тис. т), Білорусь (4,4 тис. т), Азербайджан (4 тис. т).

Проаналізуємо головних експортерів шоколадних виробів в Україні (табл. 4).

Структура головних експортерів українського шоколаду протягом 2017 р. зображена на рис. 3.

Кількість імпорту на території України також скорочується. За 2016 р. до України ввезли шоколаду на 70,5 млн. дол. За 9 місяців 2017 р. імпортовано шоколаду було на 45,1 млн. дол. Найбільшими постачальниками стали Польща (на суму 16,5 млн. дол.), Німеччина (7,4 млн. дол.), Нідерланди (7,3 млн. дол.).

Однією з причин скорочення «чистого» імпорту можна назвати поширення на території України діяльності міжнародних компаній з виробництва шоколаду. Вони виробляють на території країни продукцію зарубіжних брендів [4].

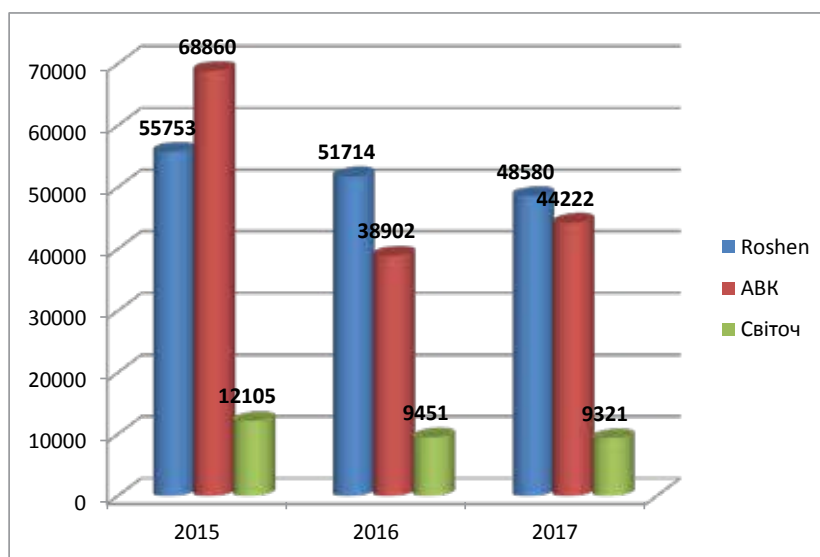

Рис. 1. Динаміка зміни обсягів виробництва шоколадної продукції протягом 2015–2017 рр., т

Рис. 2. Головні споживачі українського шоколаду протягом 2017 р.

Головні експортери шоколадного ринку України у 2017 р.

Показники	2017 р.			
	“Roshen”	«ABK»	“Konti”	«Світоч»
Частка компанії в експорті продуктів, %	20,22	2,42	0,25	0,58
Млн. грн.	797,9	95,5	9,87	22,9
Продукти експорту компанії	Шоколад, какао-масло, какао-жир, какао-порошок	Шоколад та какао-овмісні продукти	Шоколад та какао-овмісні продукти	Шоколад та какао-овмісні продукти

Джерело: побудовано за даними джерела [8]

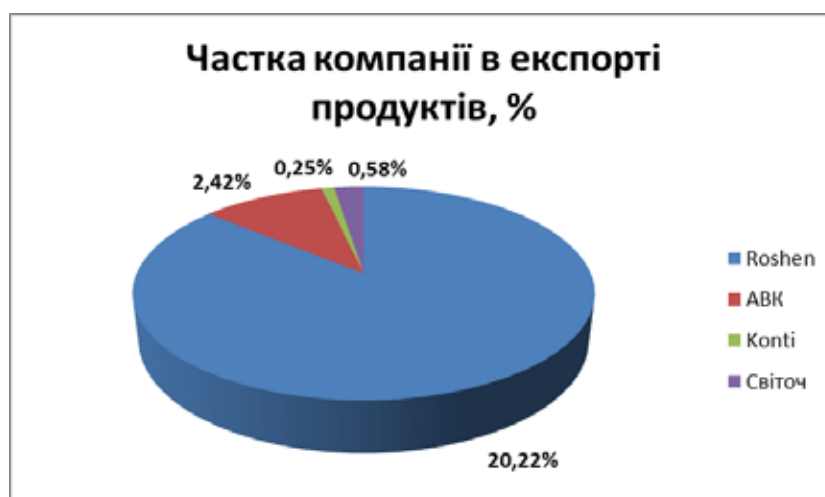

Рис. 3. Структура частки компанії в експорті шоколадних продуктів на ринку України у 2017 р., %

Висновки з проведеного дослідження.

Одним з найбільш перспективних сегментів світового кондитерського ринку сьогодні є шоколадний. Однак з огляду на кризові події останніх років, які внесли значні зміни в розвиток галузі та поставили нові виклики перед виробниками, можна спостерігати загальне скорочення обсягів виробництва шоколадної продукції, суттєву зміну експортних орієнтирів галузі. В Україні спостерігається постійний спад попиту на шоколадну продукцію. Він розпочався ще у 2013 р. й був викликаний зниженням купівельної спроможності населення. Також можна побачити падіння експорту та імпорту шоколадної продукції. Причиною цього стало закриття російського ринку для українського шоколаду. Крім того, не вся українська шоколадна продукція відповідає європейським вимогам, тому для виходу на європейський ринок необхідно змінити стандарти виробництва шоколаду й шоколадних виробів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аналіз ринку шоколаду України: аналітика ринків, фінансовий консалтинг. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-shokolada-ukrainy-2014-god>.

2. Сирохман І., Задорожний І., Пономарьов П. Товарознавство продовольчих товарів: підручник. 4-те вид, переробл. і доп. Київ: Лібра, 2007. 598 с.

3. Офіленко Н. Ринок і ресурси споживчих товарів: підручник. Київ, 2010. 320 с.

4. Анализ рынка шоколада в Украине: исследование. URL: <https://koloro.ua/blog/issledovaniya/analiz-rynka-shokolada.html>.

5. Усе в шоколаді. Скільки заробляють “Roshen” та інші кондитерські фабрики зі світового ТОП-100. URL: <https://tsn.ua/infografika/use-v-shokoladi-skilki-zaroblyayut-roshen-ta-inshi-kondfabriki-zi-svitovogo-top-100-infografika-873810.html>.

6. Smida. URL: <http://smida.gov.ua>.

7. Сладкие бренды. Кто контролирует кондитерський рынок Украины. URL: <https://www.liga.net/economics/infografica/kak-izmenilas-rasstanovka-silna-konditerskom-rynke-ukrainy>.

8. Україна нарощує експорт шоколаду. Топ-25 експортерів шоколаду та какао в Україні. URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/ukraina-narosue-eksport-sokoladu>.

REFERENCES:

1. Analiz rynku shokoladu Ukrainy: analityka rynkiv, finansovij konsaldyng. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-shokolada-ukrainy-2014-god>.

2. Syrokhman I., Zadorozhnyj I., Ponomarjov P. Tovaroznavstvo prodovoljchykh tovariv: pidruchnyk. 4-te vyd, pererobl. i dop. Kyjiv: Libra, 2007. 598 s.

3. Ofilenko N. Rynok i resursy spozhyvchykh tovariv: pidruchnyk. Kyjiv, 2010. 320 s.

4. Analiz rynku shokolada v Ukraine: issledovaniya. URL: <https://koloro.ua/blog/issledovaniya/analiz-rynka-shokolada.html>.

5. Use v shokoladi. Skiljky zarobljajutj Roshen ta inshi kondytersjki fabryky zi svitovogho TOP-100. URL: <https://tsn.ua/infografika/use-v-shokoladi-skilki-zaro->

[blyayut-roshen-ta-inshi-konfabryki-zi-svitovogo-top-100-infografika-873810.html](https://tsn.ua/infografika/use-v-shokoladi-skilki-zaroblyayut-roshen-ta-inshi-konfabryki-zi-svitovogo-top-100-infografika-873810.html).

6. Smida. URL: <http://smida.gov.ua>.

7. Sladkie brendy. Kto kontroliruet konditers'kiy rynek Ukrainy. URL: <https://www.liga.net/economics/infografica/kak-izmenilas-rasstanovka-sil-na-konditerskom-rynke-ukrainy>.

8. Ukrajina naroshhuje eksport shokoladu. Top-25 eksporteriv shokoladu ta kakao v Ukraini. URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/ukraina-narosueksport-sokoladu>.

Lobacheva I.F.

Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Taxation
Vinnytsia Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

Bezhenar Yu.Ye.

Student
Vinnytsia Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

ANALYSIS OF THE MARKET OF CHOCOLATE PRODUCTS IN UKRAINE

Chocolate is a very popular product, both in Ukraine and in the whole world as well. It is in demand even during the recession. However, today there is a drop in the capacity of the chocolate market in Ukraine, due to the reduction of production volumes and exports of products. This trend is associated with a number of negative economic and political factors in the country, as well as the closure of the export markets of the Customs Union countries, which is the main consumer of Ukrainian chocolate.

In general, the chocolate market is an important part of the confectionery market of Ukraine, and domestic producers of chocolate occupy the main indicators on it

There are several large producers of chocolate products on the Ukrainian market, namely "ROSHEN" (29%), "AVK" (18%), "KONTI" (16%) and "Svitoch" (5–6%).

During the research on the chocolate market in Ukraine, was carried out an analysis of these enterprises' activities, and revealed deterioration in financial performance of enterprises in 2014–2017.

In addition to that, there is a tendency to decline in demand for chocolate products. This may be the result of large players lost their business in the east, as well as the purchasing power of the population and sweet demand. In turn, the cause of the decline in chocolate production was the devaluation of the grivna, the decline in the purchasing power of the population, the closure of the Russian market, the growth of prices for cocoa beans and sugar.

Exports and imports of these products play an important role in the research of the chocolate market.

According to the State Statistics Service, Ukraine has exported chocolate products for eight months this year to \$101 million.

Among the reasons for the decline in exports are not only the reduction of consumption and the closure of some enterprises, but also the decline of exports to Russia, which was the main market for sales.

The number of imports in Ukraine is also decreasing. In 2015, Ukraine imported chocolate for 70.5 million dollars. For 9 months of 2016, imported chocolate was \$45.1 million.

One of the reasons for the reduction of "clean" imports is the spread of international chocolate production companies on the territory of Ukraine.

To make a conclusion, the crisis events of recent years have brought about significant changes in the industry and brought new challenges to producers. Therefore, in order to enter the European market, it is necessary to change the standards of production of chocolate and chocolate products.